היה קורא פרק שני ברכות

יפנה. לנקביו: **דכתיב ארחץ בנקיון.** משמע ארחץ כל הגוף ולא כתיב ארחץ כפי לדרשה אחת לומר שמעלה עליו שכר רחיצת כפיו כאלו טבל כל גופו: **קממיפ.** קיפס: **נק"ש.** בעידנא דק"ש שזמנה קבוע פן יעבור הזמן אבל בתפלה דכל היום זמנה הוא צריך למהדר אמאן דמהדר אמיא בעידן ק"ש. ויש ספרים דגרסי הני מילי לק"ש אבל לתפלה לא דקאמר רשב"ל (פסחים מו.) לגבל ונתפלה ד' מילין ונראה דלא גרסינן ליה דהוא הדין לענין צלותא נמי מטעם שלא יעבור זמן תפלה דמאי שנא ק"ש מתפלה וגם יש לקמן פרק מי שמתו (ד' כב.) בטלוה לנטילותא כדרב חסדא דליטו אמאן דמהדר אמיא בעידן צלותא * ומדלא הזכיר שם ק"ש משמע דבכל ענין מותר וההיא דרשב"ל דאמר ולתפלה ד' מילין פירש רש"י להתפלל שם במנין: **דילמא** ר' יהודה היא. ופ"ת והלא אין מזכר ר' יהודה בריש. וי"ל דפשיטא מדסיפא ר' יהודה ריש[a] נמי ר' יהודה[a] (ד) ופליגי במילתא דר' יהודה:

להודיעך כחו דרבי יוסי. ופ"ת לשמעינן כחו דרבי יהודה דכח דהמיא עדיף. וי"ל כיון דרבי יהודה לא דרים השמע לאזנך אין כאן שום חדוש ופשיטא דלכתחלה (פ) ומהיכא תיתי לאוסרו אי שרי דיעבד הוא הדין לכתחלה: **אי** ר' יוסי דיעבד נמי לא. ופ"ת לעולם אימא לך רבי יוסי היא וברכת המזון שאני דלא כתיב ביה שמע דבשלמא תרומה דלעיל ומגילה דלקמן שהן מדרבנן יש לדמותם לק"ש שתקנו שלריך שישמיע לאזנו כמו בק"ש ותקנו ממש שלא יצא כמו בק"ש אבל בבהמ"ז שהיא מדאורייתא כיון דלא כתיב ביה שמע למה יש לנו לתקן שלא יצא אם לא השמיע לאזנו כיון דמה"ת יצא. וי"ל כיון שתקנו שלריך להשמיע לאזנו כמו בק"ש הואיל ומדרבנן מיהא צריך להשמיע אין לחלק בין ק"ש ובין בהמ"ז דאפילו בדיעבד אית לן למימר שלא יצא: **ורבי** יהודה מכשיר בקטן. ופ"ת באיזה קטן מיירי אי בקטן שלא הגיע לחנוך הא אמרינן בפרק לאוהו בית דין (ר"ה ד' כט.) שכל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא את הרבים ומ"ט דר' יהודה דמכשיר ואי בהגיע לחנוך מאי טעמייהו דרבנן דאסרי הרי קיימא מגילה דרבנן וחמרי קטן שהגיע לחנוך מדרבנן כגדול ופוטר דרבנן כדאמר לקמן בפ' מי שמתו (ד' כ:) דקטן מוציא אבל שלא אבל שלא בזמן דעדיין לא הגיע לחנוך. וי"ל שאני ברכת המזון שהיא חומרא יתירתא יותר מדאורייתא וכקל נפטרים ממנה כדאמרי' לקמן (שם) והם החמירו על עצמם אי בכזית אי בכביצה[b] מ"מ התם ליכא בקטן אלא חד דרבנן דמיירי שהקטן אכל כדי שביעה לכך אמי דרבנן ומוציא דרבנן אבל הכא דגבי קטן ליכא תרתי דרבנן דהמגילה דרבנן והקטן דרבנן אינו יכול להוציא היכא דליכא אלא חד דרבנן: דילמא

אמאן דמהדר אמיא בעידן ק"ש. ויש ספרים דגרסי הני מילי לק"ש אבל לתפלה לא דקאמר רשב"ל (פסחים מו.) לגבל ונתפלה ד' מילין ונראה דלא גרסינן ליה דהוא הדין לענין צלותא נמי מטעם שלא יעבור זמן תפלה דמאי שנא ק"ש מתפלה וגם יש לקמן פרק מי שמתו (ד' כב.) בטלוה לנטילותא כדרב חסדא דליטו אמאן דמהדר אמיא בעידן צלותא * ומדלא הזכיר שם ק"ש משמע דבכל ענין מותר וההיא דרשב"ל דאמר ולתפלה ד' מילין פירש רש"י להתפלל שם במנין: **דילמא** ר' יהודה היא. ופ"ת והלא אין מזכר ר' יהודה בריש. וי"ל דפשיטא מדסיפא ר' יהודה ריש[a] נמי ר' יהודה[a] (ד) ופליגי במילתא דר' יהודה:

להודיעך כחו דרבי יוסי. ופ"ת לשמעינן כחו דרבי יהודה דכח דהמיא עדיף. וי"ל כיון דרבי יהודה לא דרים השמע לאזנך אין כאן שום חדוש ופשיטא דלכתחלה (פ) ומהיכא תיתי לאוסרו אי שרי דיעבד הוא הדין לכתחלה: **אי** ר' יוסי דיעבד נמי לא. ופ"ת לעולם אימא לך רבי יוסי היא וברכת המזון שאני דלא כתיב ביה שמע דבשלמא תרומה דלעיל ומגילה דלקמן שהן מדרבנן יש לדמותם לק"ש שתקנו שלריך שישמיע לאזנו כמו בק"ש ותקנו ממש שלא יצא כמו בק"ש אבל בבהמ"ז שהיא מדאורייתא כיון דלא כתיב ביה שמע למה יש לנו לתקן שלא יצא אם לא השמיע לאזנו כיון דמה"ת יצא. וי"ל כיון שתקנו שלריך להשמיע לאזנו כמו בק"ש הואיל ומדרבנן מיהא צריך להשמיע אין לחלק בין ק"ש ובין בהמ"ז דאפילו בדיעבד אית לן למימר שלא יצא: **ורבי** יהודה מכשיר בקטן. ופ"ת באיזה קטן מיירי אי בקטן שלא הגיע לחנוך הא אמרינן בפרק לאוהו בית דין (ר"ה ד' כט.) שכל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא את הרבים ומ"ט דר' יהודה דמכשיר ואי בהגיע לחנוך מאי טעמייהו דרבנן דאסרי הרי קיימא מגילה דרבנן וחמרי קטן שהגיע לחנוך מדרבנן כגדול ופוטר דרבנן כדאמר לקמן בפ' מי שמתו (ד' כ:) דקטן מוציא אבל שלא אבל שלא בזמן דעדיין לא הגיע לחנוך. וי"ל שאני ברכת המזון שהיא חומרא יתירתא יותר מדאורייתא וכקל נפטרים ממנה כדאמרי' לקמן (שם) והם החמירו על עצמם אי בכזית אי בכביצה[b] מ"מ התם ליכא בקטן אלא חד דרבנן דמיירי שהקטן אכל כדי שביעה לכך אמי דרבנן ומוציא דרבנן אבל הכא דגבי קטן ליכא תרתי דרבנן דהמגילה דרבנן והקטן דרבנן אינו יכול להוציא היכא דליכא אלא חד דרבנן: דילמא

מתני' ולא דקדק **באופיופיה.** לפרשן יפה בשפתיו **גמ' פרפי ש"מ.** כי דרשת נמי שמע בכל לשון שאתה שומע ש"מ נמי דצריך להשמיע לאזנו: **לא יפרוס.** לפי שאינו שומע הברכה שהוא מברך עליה: **מאן פנא כו' לא יצא.** אפי' **בדיעבד** ה"מ כו': **ברכה דרבנן היא.** דאמרי רבנן (פסחים ד' ז:) כל המצות כולן מברך עליהן עובר לעשיתן: **וממאי דר' יוסי היא.** קס"ד הא דמוקמי לה כר' יוסי משום דקנירא לן דר' יהודה לכתחלה נמי מכשיר: **דאמא ר' יהודה היא וק"ש נמי דיעבד אין לכתחלה לא ה"ג.** ול"ג אפילו: **משום ר' יוסי.** להודיעך כחו דאפי' דיעבד נמי לא יצא: **בלבו.** שלא השמיע לאזנו: **ואי ר' יוסי דיעבד נמי לא.** הא בהמ"ז דאוריתא היא ומברכת המזון דרבנן: **אלא מאי ר' יהודה.** וק"ש דיעבד אין לכתחלה לא והא דתרומה וברכת המזון דר' יהודה: **אלא רבי יהודה לכתחלה קאמר.** והא דרבי יהודה בריה דר' שמעון בן פזי ר' יהודה היא ודתרומה ר' יוסי היא ומודה הוא דברכות דרבנן דיעבד שפיר דמי והא דברכת המזון ר' יהודה היא משמיה דבריה ר' אלעזר בן עזריה דאומר צריך שישמיע לאזנו וכל צריך לכתחלה משמע הא דיעבד שפיר דמי: **אמר לוונא בלב כו'.** ואפי' לכתחלה נמי מ"מ: **השתא דאתיא לכאי.** דאשמעת לן פלוגתא דר"מ: **אפילו תימא ר' יהודה.** דאמר בק"ש נמי יצא דיעבד אין לכתחלה לא והא דברכת המזון ודתרומה רבי יהודה היא ודקא קשיא לן דר' יהודה בריה דר"ש בן פזי מני ר"מ היא דמכשר לכתחלה: **מאן פנא תרש דיעבד נמי לא.** דקתני גבי שוטה: **לא יצא.** דיעבד הוא: **וממאי.** דאון ממרש דקאמר דיעבד הוא ורבי יוסי היא דפסיל דיעבד: **ולכתחלה הוא דלא הא דיעבד שפיר דמי.** והא ליכא למימר דאפילו ר' יהודה מודה דלא שמעינן דפליג בק"ש אלא דיעבד: מדסיפא

אי**פנה** ויטול ידיו ויניח תפילין ויקרא ק"ש ויתפלל וזו היא מלכות שמים שלמה א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן כל הנפנה ונוטל ידיו ומניח תפילין וקורא ק"ש ומתפלל מעלה עליו הכתוב כאלו בנה מזבח והקריב עליו קרבן דכתיב [1]ארחץ בנקיון כפי ואסובבה את מזבחך ה' א"ל רבא לא סבר לה מר כאילו טבל דכתיב ארחץ [b][בנקיון] ולא כתב ארחיץ [b][כפי] א"ל רבינא לרבא חזי מר האי צורבא מרבנן דאתא ממערבא ואמר [2]מי שאין לו מים לרחוץ ידיו מקנח ידיו בעפר ובצרור ובקסמית א"ל שפיר קאמר מי כתיב ארחץ במים בנקיון כתיב כל מידי דמנקי דהא [3]רב חסדא [3]לייט אמאן דמהדר אמיא בעידן [4] צלותא והני מילי לק"ש [5]אבל לתפלה מהדר ועד כמה עד פרסה [6]והנ"מ לקמיה אבל לאחוריה אפילו מיל אינו חוזר [ומינה] מיל הוא דאינו חוזר הא פחות ממיל חוזר: **מתני'** [6]הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו יצא [7]ר' יוסי אומר לא יצא [8]קרא דקדק באותיותיה ר' יוסי אומר יצא רבי יהודה אומר לא יצא [9]הקורא למפרע לא יצא [9]קרא וטעה יחזור למקום שטעה: **גמ'** מאי טעמא דר' יוסי משום דכתיב שמע [10]השמע לאזנך מה שאתה מוציא מפיך ות"ק סבר שמע בכל לשון שאתה שומע ור' יוסי תרתי שמע מינה. תנן [6]התם [11]חרש המדבר ואינו שומע לא יתרום ואם תרם תרומתו תרומה מאן תנא חרש המדבר ואינו שומע דיעבד אין לכתחלה לא אמר רב חסדא ר' יוסי היא דתנן הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו יצא [6] דברי רבי יהודה ר' יוסי אומר לא יצא עד כאן לא קאמר ר' יוסי לא יצא אלא גבי ק"ש דאורייתא אבל תרומה משום ברכה הוא וברכה דרבנן ולא בברכה תליא מילתא וממאי דר' יוסי היא דילמא ר' יהודה היא ואמר גבי ק"ש נמי דיעבד אין לכתחלה לא תדע דקתני הקורא דיעבד אין לכתחלה לא אמרי האי דקתני הקורא להודיעך כחו דר' יוסי דאמר דיעבד נמי לא [12]דאי ר' יהודה אפי' לכתחלה נמי יצא במאי אוקימתא כר' יוסי ואלא הא דתניא [13]לא יברך אדם בהמ"ז בלבו ואם בירך יצא מני לא ר' יוסי ולא ר' יהודה דאי ר' יהודה הא אמר לכתחלה נמי יצא אי ר' יוסי דיעבד נמי לא אלא מאי ר' יהודה ודיעבד אין לכתחלה לא אלא הא דתני ר' יהודה בריה דרבי שמעון בן פזי חרש המדבר ואינו שומע תורם לכתחלה מני לא ר' יהודה ולא ר' יוסי אי ר' יהודה הא אמר דיעבד אין לכתחלה לא אי ר' יוסי הא אמר דיעבד נמי לא אלא לעולם רבי יהודה ואפי' לכתחלה נמי ולא קשיא הא דידיה הא דרביה [6]דתנן רבי יהודה אומר משום ר' אלעזר בן עזריה הקורא את שמע צריך שישמיע לאזנו שנאמר [2]שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד אמר ליה רבי מאיר הרי הוא אומר אשר אנכי מצוך היום על לבבך אחר כונת הלב הן הן הדברים השתא דאתית להכי אפילו תימא רבי יהודה כרביה סבירא ליה ולא קשיא הא רבי מאיר הא רבי יהודה. תנן [6]התם הכל כשרים לקרות את המגילה חוץ מחרש שוטה וקטן ורבי יהודה מכשיר בקטן מאן תנא חרש דיעבד נמי לא אמר רב מתנה רבי יוסי היא דתנן הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו יצא דברי ר' יהודה רבי יוסי אומר לא יצא [6] ממאי דרבי יוסי היא ודיעבד נמי לא דילמא

מסורת הש"ס

(a) גי' רש"ל, (b) לקמן דף כב., (c) מדרשן לג: ושם נמתן, (d) פסחים דף מו. מולין דף קכג., (e) שפרי פ' ואמאמן מגילה ח: יבמ., (f) פ"ת דכרי ר' יהודה, (g) [לעיל יב.], (h) מרוחות פי"ל מ"כ, (i) כ"ל כמלי לוקמתא כרבי יוסי דלא ר"י, (j) [מגילה יט:], (k) [כ"ל דתמילן], (l) מגילה דף יט: כל הפנין, (m) שיך לע"כ, (n) כ"ל עד מיא עד כמילה,

הגהות הב"ח

(a) נב: דמהדר אמיא בעידן צלותא [ומני מילי וכו' פחות ממיל חוזר] תפ"מ. וכ"כ ס"ח שיט ולגון האלפסי הוא: (b) שם דתנן הקורא וכו' לאזנו יצא ר' יוסי אומר כ"ל דתיבת דברי רבי יהודה נמחק וכן נכתוב: (c) שם ומנאי דר' יוסי: (d) תוס' ד"ה דילמא וכו' ריש נמי ר' יהודה הכ"ל והשלר נמחק: (e) תר"ה לתודיעך וכו' ופשיטא דלכתחלה שרי ומסיכא מיתי:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אמאן כו' ומדלא חזיה. ע' תוס' שבת יא ע"א ד"ה כגון דאמרי:

מוסף תוספות

א. בתוס' רי"ש כתב, פשיטא ליה מדאיירי ר"י בסיפא דת"ק דרישא נמי ר"י.

רב ניסים גאון

אבל לתפלה מהדר ועד כמה עד פרסה. ידוע כי הפרסה ארבעת מילין ובמסכת פסחים כפ' אלו עוברין בפסח (דף מז) אמרינן אמר ר' אבהו אמר ריש לקיש לגבל ולתפלה ולנטילת ידים ד' מילין ואיתמר עלה אמר ר' יוסי בר' חנינא לא שנו אלא לסניו אבל לאחריו אפי' מיל אינו חוזר אמר רב אחא בר יצקב ומינה מיל הוא דאינו חוזר הא פחות ממיל חוזר ודכוותה בשחיטת חולין בפרק העור והרוטב (דף קכג) ומזה העיקר אמרי' הכא אבל לתפלה מהדר ועד כמה עד פרסה ובפס' מגילה (דף ב) אמרי' שעורא דמיל כמה הוי כמחמתן לטבריא ובפס' אלו עוברין בפסח (דף מז) נמי שיעורא דמיל כמה הוי כממגדל נוניא לטבריא:

עין משפט נר מצוה

כד א טור וסרע"ג סרי"ח סימן כ סעיף ו:
כה ב ג מי' פ"ג מהל' ק"ש הלכה ה' וסי"ד מהלכות תפלה הלכה כ ג סמג עשין יח טוש"ע סרי"ח סימן ד סעיף כב וסימן לב סעיף ד ה ו וסימן רלב סעיף כ:
כו ד מי' פ"ג מהלכות ק"ש הלכה ה סמג עשין יח טור ש"ע סרי"ח סימן סב סעיף ג:
כז ה מי' וסמג שם טוש"ע שם סעיף ה:
כח ו מי' שם הלכה יא (סמג שם) טוש"ע סרי"ח סימן סד סעיף ה:
ז (מי' שם הל' יג יד טוש"ע שם סעי' כ ג ד):
כט ח מי' פ"ד מהלכות תרומות הלכה ד:
ט (מי' פ"ח מהל' ברכות הל' ז טוש"ע סרי"ח סי' קפה סעי' כז):
ל י מי' פ"ח מהלכות מגילה הלכה כ סמג עשין דרכנן ד טור שו"ע סרי"ח סי' תרפט סעיף כ:

תורה אור השלם

1. אֶרְחַץ בְּנִקָּיוֹן כַּפָּי וַאֲסֹבְבָה אֶת מִזְבַּחֲךָ יְיָ:
תהלים כו ו
2. שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד: דברים ו ד

מוסף רש"י

צורבא מרבנן. כחור חריף כמו כיעי לגרינן, ממקמת ביקה (ז.) תלמיד חכם וקן לא קרי ליה (חגיגה ד.), מרבנן קרי ליה (חגיגה ד.), ומינה מיל הוא דאינו חוזר. מהא דאמר בהדיא אפילו מיל אינו חוזר, דוקא מיל קאמר, הא פחות ממיל חוזר (פסחים מז.).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com